

відображення комунікативної інтенції автора тексту. Іноді доводиться чути про вільне трактування законів, правових норм, через що реально страждають люди. Проблема адекватного сприйняття й інтерпретації в таких випадках постає особливо гостро. Будучи «упредметненою» в тексті, авторська інтенція стає фактом реальності. Навички адекватного розуміння авторської інтенції допомагають уникнути негативних проблем. Проблема виділення текстових типів з урахуванням інтенціональності виявляється актуальною не тільки сама по собі, а й тому, що висуває тезу про розрізнення мовної та комунікативної компетенції.

Лінгвістика кінця ХХ – початку ХХІ століття характеризується антропоцентричністю і, отже, зміщенням дослідницьких інтересів у сторону виявлення законів функціонування мови, закономірностей вживання мовних одиниць відповідно до визначених мовцем цілями, його інтенцією.

Література

1. Валгина Н.С. Теорія тексту/ Н.С. Валгина. - М.: Логос, 2004. – 280с.
2. Юдіна Т.В. Теорія суспільно-політичної промови/ Т.В. Юдіна. - М., 2001.- 160с.

Дерев'янка Ю.М., аспірант

*Науковий керівник – Козлова Т.О., д-р. філол. наук, доцент
Запорізький національний університет*

ЕТИКЕТ ТА ВВІЧЛИВІСТЬ: ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПОНЯТЬ

Розглядаючи норми поведінки та комунікації, дослідники стикаються з проблемою розмежування понять «етикет» та «ввічливість». Між цими поняттями існує очевидний тісний зв'язок, хоча повністю вони не збігаються.

«Етикет» та «ввічливість» ототожнюють через їх системність та призначення управляти соціальною взаємодією, сприяти адаптації комунікантів до соціального середовища. Ввічливість є елементарною вимогою етикету[1], яка містить: уважність, зовнішній прояв доброзичливості до оточуючих, делікатність. У китайській науковій традиції взагалі не розділяють поняття «ввічливість» та «етикет», а об'єднують їх терміном «лімао» [7], що визначається як соціальний кодекс поведінки.

Викладені вище ідеї дають можливість зрозуміти тенденцію до ототожнення понять «етикет» та «ввічливість», проте очевидно є необхідність їх розмежування за такими критеріями: універсальність, регламентованість, мотивація вибору знаку/ формули, рівень репрезентації.

Однією з основних рис увічливості вважається її універсальність, тобто можливість застосовувати сталі формули ввічливості на будь-якому рівні комунікації, орієнтуючись на принципи ввічливості [6]: такт, щедрість, схвалення, скромність, згода та співчуття. Етикет, навпаки, є культурно-специфічним. Дотримання етикетних норм та ритуалів – це сигнал поділу спільних цінностей і загальної культури, або готовність дотримуватися значущих культурних домовленостей [3]. Для успішної адаптації в соціумі, людина має виявити ритуальний набір загальноприйнятих у певній культурі засобів вираження симпатії та поваги, що є важливою частиною етикету.

Важливим параметром етикету є його регламентованість[2]. Форма

етикетного спілкування не змінюється і не містить складників, які не відповідають конкретній етикетній ситуації. Сфера ввічливості, навпаки, залучає до комунікації всі варіанти поведінки, які не суперечать нормам. Залежно від мети повідомлення тавзаємовідносин між співрозмовниками, один з комунікантів може дотримуватися підкреслено ввічливої, нейтральної або «заниженої» манери спілкування.

Етикет та ввічливість є системними явищами, проте наповнення цих систем різне та пов'язане з мотивацією вибору мовленнєвих або немовленнєвих засобів. Доречність і послідовність вживання етикетних знаків в адекватності їх форми і змісту виявляє зовнішню культуру комунікантів. Вибір знаків пов'язаний з прагненням відповідати культурним традиціям та поведінковим вимогам того соціуму, в межах якого відбувається етикетна комунікація, коли комунікант оцінюється за шкалою «свій – чужий». Вибір ввічливих мовленнєвих чи немовленнєвих засобів визначається прагматичними мотивами – відповідати комунікативному контексту та демонструвати доброзичливе і шанобливе ставлення до партнера. За порушення норм ввічливості комунікант буде оцінюватися за шкалою «вихований – невихований».

Етикет та ввічливість мають експліцитне й імпліцитне вираження. Імпліцитно етикет існує як частина культурного коду кожного народу. Культурний код виступає основним способом формування послідовності конкретних етикетних повідомлень, допомагає зрозуміти контекст та підтекст етикетної ситуації. Експліцитно етикет виражається через символічні практики та ритуали, що пов'язані з вираженням кодів, які вони несуть у собі.

Імпліцитна ввічливість – це внутрішні мотиви та цілі комунікантів, що спонукають їх до вибору доречних вербальних чи невербальних форм ввічливості. Завдання комунікантів полягає в оптимальному виборі стратегій ввічливості [4]. Експліцитну ввічливість слід розуміти як культуру спілкування, демонстрацію відношення до партнера по комунікації, що має вираження в сталих формулах, вибір яких орієнтується на сталі правила ввічливості [5]: не бути нав'язливим, залишати іншому право вибору, допомогти партнеру відчувати себе комфортно.

Отже, явище ввічливості є невід'ємною частиною етикету, проте водночас кожне з явищ має свої унікальні риси. Ввічливість, це перш за все, характеристика дискурсу, мовленнєво-мисленнєвих дій партнерів по комунікації, тоді як етикет – це вимоги до форми поведінки та стосунків комунікантів у рамках стандартизованої ситуації. Ввічливість передбачає демонстрацію поваги до партнера, а етикетні норми визначають стандарт поведінки у співвідношенні до культурного простору, в якому знаходяться комуніканти. Етикет та ввічливість є суміжними поняттями, але не тотожними.

Література

1. Байбурин А.К. У истоков этикета: этнографические очерки / А. К. Байбурин, А. Л. Топорков. – Ленинград : Наука, Ленинград. отделение, 1990. – 165 с. – (Из истории мировой культуры).
2. Лихачева Л.С. Этикет как культурная универсалия / Д.Л. Спивак // *Фундаментальные проблемы культурологии: сб. ст. по материалам конгресса.* – М.: Новый хронограф: Эйдос. Т.6: Культурное наследие: от прошлого к будущему, 2009. – С. 146-156.

3. Топоров В.Н. Миф. Ритуал. Символ. Образ: Исследования в области мифопоэтического: Избранное / В. Н. Топоров. — М.: Изд. группа «Прогресс» — «Культура», 1995 — 624 с.
4. Brown P. Politeness: Some Universals in Language Usage / P. Brown, S.C. Levinson. — Cambridge University Press, 1987. — 345 p.
5. Lakoff R.T. Broadening the Horizon of Linguistic Politeness. / R.T. Lakoff, I. Sachiko. — Amsterdam: John Benjamins Pub, 2005. — 342 p.
6. Leech G. The Pragmatics of Politeness. — Oxford University Press, 2014. — 343p.
7. Lee-Wong, S.M. Politeness and Face in Chinese Culture. / S.M. Lee-Wong. — Frankfurt am Main, Germany : Peter Lang, 2000.

Полгородник Д. В., аспірант

*Науковий керівник – Козлова Т.О., д-р філол. наук, доцент
Запорізький національний університет*

ОСОБЛИВОСТІ АКТУАЛІЗАЦІЇ КЛЮЧОВОГО КОНЦЕПТУ ІРЛАНДІЯ В АНГЛО-ІРЛАНДСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

Ключовою одиницею опису національної культури є концепт, який за словами Ю. С. Степанова [2, с. 43], є мікромоделлю культури. Дослідження концептів є одним з найважливіших напрямів сучасних лінгвістичних досліджень. У кожній мовній картині світу існує сукупність слів, які називають головними елементами картини світу, та які є значущими для конкретної культури, мають більший вплив порівняно з іншими словами. Концепти, які виражають ключові ідеї лінгвокультур і розкривають особливості національного менталітету, визначаються лінгвістами як “ключові концепти культури” [1, с. 51].

В умовах контактування лінгвокультур відбувається взаємовплив і трансформація взаємодіючих систем. Зміни у свідомості індивідів, їх світорозумінні відбуваються внаслідок культурних модифікацій та змін довкілля. Ці процеси позначаються на мові, оскільки “жива сучасна мова перебуває в постійному русі та розвитку” [3, с. 110].

Тривала лінгвокультурна взаємодія англо-саксонської та кельтської культур спричинила появу нової англо-ірландської культури, вплинула на формування концепту ІРЛАНДІЯ та його вербалізацію. Концепт корелює з позначеннями на англійській (*Ireland*) та на ірландській (*Eire*) основі.

Поняттєвий шар концепту містить ознаки ‘land of the ancestors’, ‘dry land’ ‘country’, ‘state’, та ‘place’, ‘destination’, які є константними, але неоднаково закріплюються за іменами концепту. Одиниця *Ireland* трапляється в контекстах, які актуалізують повний набір когнітивних ознак, в той час як *Eire* встановлює корелятивні зв’язки переважно з когнітивною ознакою ‘land of the ancestors’.

Необхідно відзначити, що кельтське запозичення *Eire* часто входить до складу посесивних конструкцій (*Eire’s king*) та виразів з присвійними займенниками (*my Eire, thy Eire*). Ім’я концепту *Ireland* залучається до прийменникових генетивних конструкцій (*the children of Ireland*) чи структур із пояснювальним елементом, який слідує за ядерним словом (*Ireland, long a province; Ireland, a nation*). Припускаємо, що розташування складників